

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN-NEDERLANDSCH BELANG.”

□	Abonnementsprijs per jaar:	□		□	Prijs der Advertentiën:	□
	Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50			Per regel	f 0.15
	Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—			Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12 1/2
	Afzonderlijke nummers	„ 0.05			„ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Een nuttig werk. — Uit de Pers. — Uit de O. L. Mail. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Leeszaal Heulstraat 17. — Naamlijst van nieuw toetredende Leden. — Officiële Berichten. — Ingezonden. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksche Bestuur der Vereeniging.

A.

Dezer dagen kwam nog bij de presidente der Vereeniging in, voor het „Fonds tot ondersteuning van behoeftige Europeesche vrouwen in Indië”:

van Mevrouw de V. te 's-Gravenhage, f25, waarvoor hierbij nogmaals hartelijk dank betuigd wordt. Moge het voorbeeld van deze gulle geefster nog véél navolging vinden, want er zijn heel wat kleinere en grootere gaven noodig om een fonds van eenige beteekenis te vormen.

In het Damesweekblad voor N.-I. schrijft Mevr. Terhorst-de Boer, dat de poppententoonstelling, welke voor hetzelfde doel op de jaarmarkt te Soerabaja gehouden werd, en waarbij ook onze van hier gezondene aardige groep een plaats vond, veel succes had. Nadere bijzonderheden zullen nog volgen.

B.

OPROEPING tot bijwoning der JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING, te houden te Breda op den 11den Augustus 1908 te 1 uur n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis”, aldaar.

Punten van behandeling:

- Jaarverslag over 1907.
- Rekening en verantwoording over 1907, zómede de begrotingen over 1908 en 1909.
- Benoeming der verificatie-commissie over '08.
- Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.
- Ingekomen brieven en voorstellen betreffende de redactie van het Koloniaal Weekblad.

Een nuttig werk.

Gedurende de zomervacantie 1907 werden door 's Rijks Ethnografisch Museum te Leiden enkele bijzondere tentoonstellingen gehouden, die grooten bijval vonden bij de vrienden der Volkenkunde en bij het publiek in het algemeen.

Wij hebben derhalve gemeend een goed werk te doen, zoo schrijft terecht de directeur, Dr. J. D. E. Schmeltz, met het houden van soortgelijke tentoonstellingen voort te gaan.

Eerst werd van half Juni tot medio Juli eene merkwaardige, door den Sultan van Goenoeng-Taboer (Oost Borneo) geschonken verzameling, die door Dr. H. H. Juvvöll voor den berede-

nerden catalogus en voor dezen gids werd bewerkt, tentoongesteld.

Daarop volgt nu eene tentoonstelling van voorwerpen, die door de heeren Alfred Maass te Berlijn en Kleiweg de Zwaan te Amsterdam gedurende hun reis in 1907 op Midden-Sumatra werden verzameld en aan dit Museum vervoegens ten geschenke werden gegeven. De bewerking dezer voorwerpen voor den beredeneerden catalogus en voor dezen gids is aan den heer Conservator H. W. Fischer te danken.

Voorts zal, wanneer zulks mogelijk blijkt, zich hieraan aansluiten eene tentoonstelling der nieuwe aanwinsten der Japansche en Chineesche afdelingen, waaronder een groot aantal voortbrengselen der Oost-Aziatische Kunst en Kunstnijverheid.

Ongetwijfeld zullen deze drie tentoonstellingen even veel bijval vinden als die van 1907.

Voor de opening der tweede tentoonstelling op Woensdag 15 Juli ten 2 ure n.m. ontvingen wij eene uitnodigingskaart.

Met onze dankbetuiging hiervoor, spreken wij den wensch uit, dat ook vele lezers van het Koloniaal Weekblad in de gelegenheid mogen zijn deze exposities te gaan bezichtigen, die een reisje naar Leiden overwaard zijn.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Is het Atjeh-rapport een betrouwbare gids? — een vraag gesteld en beantwoord door het *Vaderland*. — Het *Algemeen Handelsblad* over het bericht der *Daily Chronicle*, betreffende een conflict tusschen Australië en Nederland over de Parelvischerij. — De *Nieuwe Courant* over de havenquaestie te Soerabaya.

In een tweetal belangrijke artikelen bespreekt het *Vaderland* het Atjeh-rapport. Het blad acht dit stuk allerminst een betrouwbaren gids. Integendeel, uitvoerig wordt aangetoond, hoe de gouverneur-generaal op de gewichtigste punten eigenlijk er maar om heen praat en de kern van de zaken onbesproken laat. Het is wel de venijnigste critiek, die wij over het rapport lezen, maar tevens een oordeel, gestaafd door argumenten, die niet gemakkelijk te wederleggen zullen zijn.

Volgens het *Vaderland* zijn de „afwijkingen” van Gen. Van Daalen van hetgeen de heer Van Heutsz zijn „stelsel” noemt, geen afwijkingen, maar systematische toepassingen van hetgeen Van Heutsz in zijn tijd in het wilde weg heeft gedaan.

Zeer typeerend is hetgeen het blad opmerkt over de quaestie der „heerendiensten.”

De wijze, waarop hij (Van Heutsz) zich van de quaestie der heerendiensten afmaakt, is teekenend voor den ernst van den Gouv.-Generaal en de mate van vertrouwen, die zoowel zijn bestuursopvattingen als zijn rapport verdienen.

Door den Minister Fock was aan den Gouv.-Generaal o. a. inlichting gevraagd naar het maximum aantal heerdiensten per jaar en per heerdienstplichtig man in Atjeh. De Gouv.-Generaal seinde: twintig. Maar dit gegeven berustte op een uit Atjeh foutief overgeleid telegram van Van Daalen, waarin „dertig” had gestaan. De Minister, die „twintig” ten antwoord had ontvangen, maakte van dit cijfer gebruik in de Memorie van Antwoord op de Indische Begroting. Later kwam de fout aan den dag.

Wat deed nu de Gouv.-Generaal? Het is zoo verregaand beachtelijk in een besturend ambenaar, dat men het niet gelooven zou, indien het niet door hem zelf in het Atjeh-rapport (blz. 13 en 14) vereeuwigd ware.

„Nu intusschen het getal 20 reeds is openbaar gemaakt — schreef hij — zal ik, zoo eenigszins mogelijk, het daarheen trachten te leiden, dat het in de door den Gouverneur vastgestelde regeling voorkomend maximum tot 20 dagen worde gereduceerd.”

Met andere woorden: een maximum van 30 heerdiensten is noodig; maar er is nu eenmaal door een seinfout 20 gezegd, nu zullen we het maar met 20 doen. Toegepast op een belasting in geld, zou dat bestuursbeginsel dan luiden: als gij gemiddeld f30 belasting per man noodig hebt om in de behoeften te voorzien, maar door een vergissing bericht gij aan uw superieuren, dat dit f20 is, dan moet gij u niet houden aan de werkelijke behoefte, maar gij moet u behelpen met f20 per hoofd, of met 2/3 van hetgeen gij noodig hebt.

Inderdaad, zou het niet beter zijn, iemand, die er dergelijke „bestuurs-principes” op na houdt, zoo spoedig mogelijk te beletten nog meer dergelijke dwaasheden te begaan?

Ook als staaltje van Van Heutsz' houding tegenover Van Daalen is dit getal typeerend. Van Daalen heeft — men mag toch aannemen op goede gronden, want hij is in e.k geval een ernstig man — voor de uitoefening van den dienst 30 dagdiensten noodig. Neen — zegt de Gouv.-Generaal — wij hebben ons vergist en 20 gezegd, nu moet het maar 20 blijven.

Verder begripte men goed de beteekenis, die zulk een maatregel — als gevolg van een gril van het oogeblik genomen — voor de bevolking heeft. Op de zooveel millioen dagdiensten maakt het een verschil van één op drie. Toevallig — bij Van Heutsz wordt alles wat hij op bestuursgebied doet, door toeval en gril beheerscht — was het nu een vermindering, en kwam de maatregel alzoo de bevolking ten bate. Maar het had evengoed andersom kunnen zijn. En dan ware een verzwaring der lasten met de helft het gevolg geweest van deze gril.

Bovenstaande staaltjes zijn — gelooven wij — voldoende om te beoordeelen in hoeverre het Atjeh-rapport vertrouwen verdient, in hoeverre Van Heutsz recht heeft om Van Daalen tot zon-

deboek te maken, en vooral in hieverre er ernst voorzigt bij de vervulling van de gewichtige taak, die wij in Atjeh op bestuursgebied hebben te verrichten.

Is het gerucht waar, dat de nieuwbenoemde Gouverneur overste Swart, wegens gezondheidsredenen tijdelijk zijn hoog ambt niet zal kunnen waarnemen, en dat majoor Colijn, de man, die daarvoor wel het allerminst geschikt is, als zijn plaatsvervanger is aangewezen, dan hebben wij van dit gebrek aan ernst een staaltje te meer in de geschiedenis der onderwerping van Atjeh te boeken. En dat wel op een zoo critiek oogenblik, als wij nu doorleven.

Het blad besluit zijn beschouwingen met deze opmerking:

„Dat het Atjeh-rapport vol onjuistheden en tegenstrijdigheden is, kan natuurlijk niet aan Minister Fock worden geweten. Ter verantwoordelijker plaatse weet men trouwens wat juist is wel te schiften van wat onjuist is. Het zou ons dan ook volstrekt niet verwonderen, indien het gerucht waar was, dat het Atjeh-rapport heelt geleid tot een druk gekabel tusschen Den Haag en Buitenzorg, en dat een crisis op den troon te Buitenzorg op handen is.

Het kan niet anders, of het rapport moet ook op de Regeering en hare adviseurs wel een slechten indruk hebben gemaakt.”

Wij hebben reden om te vermoeden, dat dit laatste nog wat zwak uitgedrukt is.

* * *

Aan de *Daily Chronicle* werd een dezer dagen uit Melbourne gemeld, dat er mogelijkheid bestaat, dat ernstige moeilijkheden het gevolg zullen zijn van de beweerde strooperijen door Hollandsche schepen op Esperance-rif, aan de kust van West-Australië. De eerste minister van de Commonwealth is er niet zeker van, dat het toezicht van Australië op de parelscheppijsscherij zich tot dat rif uitstrekt. Hij verzocht het departement van koloniën in Londen hem in dit opzicht in te lichten.

Hierbij teekende het *Algemeen Handelsblad* aan:

„Wanneer dit bericht van het Engelsche blad juist is, dan is het niet te begrijpen, dat er van „ernstige moeilijkheden” sprake kan zijn, waar zelfs de eerste minister van de Commonwealth niet zeker is of de parelvissscherij op Esperance-rif onder Engelsch toezicht staat.

De bewoners van de Tenimber en Aroe-eilanden visschen naar parels in de zee ten Zuiden van hunne eilanden, en in die streek is de grens tusschen de bezittingen der beide landen nooit zoo nauwkeurig afgebakend, dat er geen verschillen over kunnen bestaan. Wij herinneren aan de aanspraken der Engelschen op Ashmore-reef, die evenmin zijn uitgemaakt. Over de juiste ligging van Esperance-reef en over de aanspraken der Engelschen op het recht van parelvissscherij daar, kunnen wij zonder nadere gegevens evenmin oordeelen als de eerste minister van de Australische Commonwealth.”

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* medt dat de juiste ligging van de Esperance rif hier te lande nergens is na te gaan. Op niet één kaart is die rif te vinden. Zouden wij hier misschien niet met een gewoon sensatie-bericht uit Australië te doen hebben?

* * *

Sprekende over de havenquaestie te Soerabaja, zegt de *Nieuwe Courant* over dat gesukkel o. m. het volgende:

„Met den loop van zaken was de handel te Soerabaja maar half tevreden, omdat men bevreesd was dat partiële en geheel onvoldoende voorzieningen waren getroffen, ten einde de definitieve groote verbeteringsplannen onuitgevoerd te laten. Op een ter zake door de Handelsvereniging aan den gouverneur-generaal gericht schrijven, ontving zij echter ten antwoord, dat het plan C3 nog niet definitief was losgelaten, dat er ook nog geen nieuw plan was ontworpen, doch dat, zoodra dit geval zou wezen, eerst met den handel te Soerabaja overleg zou worden gepleegd.

Overeenkomstig deze belofte werd de handel te Soerabaja op 28 Augustus en 2 September 1907 door den directeur der Burgerlijke Openbare Werken in de gelegenheid gesteld zijn meening uit te spreken over het marineplan en het plan C3; de officiële vertegenwoordigers van den handel, zijnde de Kamer van Koophandel en de Handelsvereniging, verwierpen het marineplan en drongen aan op uitvoering van het ontwerp C3.

Wat in dezen door de regeering is beslist is nog niet bekend; alleen weet men, dat door den minister van koloniën de heeren Grinwis Plaat, hoofd-ingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië, tijdelijk belast met het geven van onderwijs aan de Tech-

nische Hoogeschool, Dijkhoorn, Hoogeraar a'daar, en Van Gelderen, ingenieur bij den Waterstaat in Ned.-Indië, zijn benoemd in commissie om plaatselijk een onderzoek in te stellen naar de werking van den zandzuiger de „Coronation”; waarvan de heer Van Goor sprak en die te Liverpool in korten tijd de zandbank wist weg te graven, die aldaar den mond van de Mersey afsloot.

Mocht dit onderzoek tot een gunstig resultaat leiden, dan heeft men kans, dat spoedig op krachtige wijze de uitdieping van het Westgat zal worden ter hand genomen en daardoor tegemoet gekomen aan een der grootste bezwaren voor den handel: de ontoegankelijkheid van de rede voor diepgaande schepen.

Deze stap geeft ons ook vertrouwen, dat regeering en opperbestuur zich voor de verbetering van de Soerabajasche haventoestanden niet zullen beperken bij de thans voorgenomen partiële voorzieningen, maar dat zij spoedig met plannen voor afdoende en definitieve verbeteringen voor den dag zullen komen.

Het is moeilijk te zeggen aan welk plan zij de voorkeur zullen geven; doch wij wenschen de Soerabajasche kooplieden gaarne toe, dat als eenmaal de keuze is gedaan, de regeering niet weer zooals nu van haar beslissing terugkomt, waardoor de zaak wordt uitgesteld.

Wij hopen voor den Soerabajaschen handel, dat spoedig een beslissing zal worden genomen, maar dan voorgoed; want men moge verschil van meening hebben omtrent de wijze waarop het best in de bestaande misstanden moet worden voorzien, in één opzicht zullen allen het wel met de commissie van 1903 eens zijn, dat het tot stand brengen van die verbeteringen geen uitstel gedooft zonder dat 's lands belangen en die van den handel en de scheepvaart ernstig dreigen benadeeld te worden.”

Uit de O.I. Mail.

Hollandsch voor Inlanders.

De redacteur van de *Locomotief* is in de gelegenheid geweest een kijkje te nemen in de gouvernements-inlandsche school der eerste klasse te Semarang, waar sedert de maand Juli 1907 in de 3e, 4e, 5e en 6e klasse onderwijs in het Nederlandsch wordt gegeven. Het schoolgebouw is bij uitstek ongunstig gelegen en de twee europeesche onderwijzers beschikken over een minimum van leermiddelen — waarover straks meer; niettemin stonden wij verbaasd van t geen wij daar uit den mond van Javanen hoorden, zegt het blad.

Het gehalte dezer leerlingen is zeer verschillend; er zijn zootjes van assistent-welons, ook van mandoers, huisjongens, kebons en dogcar koetsiers. Natuurlijk gaat ook hier de regel op, dat aanleg en verstand vrij gelijkmatig zijn verdeeld over de verschillende volksklassen. Voorts zij even gereleveerd, dat wij in deze school geen oudere leerlingen aantroffen (an ook in de gewone europeesche school in Indië worden gevonden. Er is slechts één meisje, en zeer zeker tekenachtig is 't, dat de javansche jongens dit meisje slechts noode in de schoolbanken dulden. Wij vernamen dat de javaansche knapen in andere scholen, waar zij met meisjes samen zitten, deze laatste pagen en knijpen, meenende, dat het javaansche meisje eenmaal onderwezen, per se een brutaal en in de gewone inlandsche samenleving ongenietbaar nest moet worden.

In de hoogste klasse dezer inlandsche school zagen wij op de lei werk maken zooals dezer dagen zal worden opgegeven bij het klein-ambtenaarsexamen. Dit werk werd, in 't algemeen, goed gemaakt, en reeds dit was voor ons een verrassing. Vooral in 't rekenen is de javaansche leerling werkelijk knap; hij worlt evenals zijn europeesche lotgenoot afgericht op de oplossing van gecompliceerde rekenkundige „vormen”, met breuken, decimalen, haakjes, accolades enz., en blijkt tegen deze aanslagen op zijn bevattingvermogen bestand. En wat nu het onderwijs in 't Nederlandsch betreft, zoo moeten wij verklaren, dat ons de daarmede na slechts één jaar verkregen resultaten in geen enkel opzicht belachelijk voorkwamen. Zeer zeker klinkt onze taal in den mond van een Javaan anders dan in den onzen. Maar is er niet ook in Nederland, op het platte land, groot verschil in de uitspraak van het Nederlandsch zooals 't op de scholen geleerd wordt? Onze taal klinkt, door den Javaan gesproken, eenigszins vreemd, maar ten minste niet onbeschaafd; in zooverre mag men zeggen al lijkt 't paradoxaal, dat de zoon van een semarangschen dogcar-koetsier beter Hollandsch spreekt dan de zoon van een rotterdamschen of amsterdamschen kruier. Dat het onderwijs in 't Nederlandsch gewaardeerd

wordt door de ouders en de kinderen, blijkt 't best uit de lijst der schoo-verzuimen, die aanmerkelijk minder zijn geworden.

Indien wij nu bedenken, dat de gewone hollandsche boer of ambachtsman voor zijn geheele leven voortaan kan met een copia verorum ten getale van ongeveer 300 woorden, dan achen wij 't volstrekt niet onmogelijk dat den doorsnee Javaan op de lagere school zóoveel Hollandsch kan worden bijgebracht, dat hij z. e. in den omgang met Europeanen van onze taal kan bedienen. En ook zooveel het lezen betreft zal er waarschijnlijk méér bereikt worden dan men verwacht. De Javaan, die lezen kan, leest graag. Wij hebben als kan-oorjongen een Javaan in dienst, die zich, zonder ooit in 't Hollandsch te zijn onderwezen, zooveel heeft eigen gemaakt van onze taal, dat hij ons zelfs nu en dan wijst op een drukfout! Dit is geen praatje, maar waarheid, en al onze collega's zullen moeten verklaren, dat de Javanen in onze zetterijen, na behoorlijken oefeningstijd, zelfs moeilijk te lezen manuscripten met niet méér fouten zetten dan de nederlandsche zetter.

Wat wij in de eerste gouvernements inlandsche school hier ter stede waarnemen heet ons de zekerheid verschaff, dat het onderwijs in 't Nederlandsch aan Javanen in geen enkel opzicht belacheijk is.

Aan hen, die in dit onderwijs in 't Nederlandsch slechts een vernisje van europeesche beschaving zien, zou'er eenig nut voor den Javaan en alleen geschikt om hem wat ijdel te maken, zouden wij willen vragen, of het gewone europeesche onderwijs en het europeesche onderricht in vreemde taen niet met evenveel recht een „vernisje” van beschaving kunnen worden genoemd.

De groote zaak is, dat de Javaan evenmin als de Europeaan zonder onderwijs tot een zelfstandig individu opgevoed en tot maatschappelijke welvaart gebracht kan worden.

Dit is onze vaste overtuiging besluit het blad, en de mislukking van vele regeeringsmaatregelen versterkt ons daarin, wijl wij zien, dat die mislukking het gevolg is van het ontbreken van volksonderwijs en volksonwikkeling in Indië.

Dat de liefhebberij tot het aanleeren van onze taal sterk toeneemt, is ook merkbaar bij de Chinezen.

Naar men aan de *Loc.* mededeelt melden zich, na de bekendmaking van de aanstaande opening van de Hollandsch-Chineesche school in de wijk Depok te Semarang, dagelijks bij den geweselijken secretaris tal van Chinezen aan voor de toelating van hunne kinderen op genoemde school.

Het aantal opgegeven leerlingen moet reeds ruim 125 bedragen. Nader zal uitgemaakt worden of de leerlingen al dan niet vrij onderwijs genieten.

* * *

Onder het opschrift:

Politiek en Lokale Raden

schrijft de *Sumatra Post* o.m.:

„Wij wenschen even de aandacht te vestigen op een verschijnsel, waaruit leering te trekken valt, met het oog op de ons ook hier wachtende verkiezingen voor den lokalen raad.

Verleden jaar is, naar men weet, te Batavia de eerste kiesvereniging opgericht.

Wij hebben haar verwelkomd als verblijvend teeken van openbaar leven.

Maar tevens hebben wij in haar oprichting betreurd de intrede van de politiek in het gemeentewezen.

Want de eerste Indische kiesvereniging voerde de politiek in het banier; schaarde zich onder de vanden der Nederlandsche „Vrijzinnig-Democratische Partij.”

En politiek in ons gemeentewezen, dat nog in den teederen staat van beginnende ontwikkeling verkeert, leek ons uit den boeze. Niet naar „wat verdeelt” moet in deze eerste jaren worden gezocht, maar „wat ons samenbrengt.”

Een der eerste besluiten dezer kiesvereniging was: „geen onderzoek te zullen doen, in de eerste plaats, naar de politieke overtuigingen van de aan te wijzen kandidaten voor de lokale raden.”

Een politieke kiesvereniging, die bij 't kiezen niet in de eerste plaats vraagt naar de politieke geloofsbelijdenis van haar kandidaten!

Maar wat is dat nu?

„Tweeslachtig” noemt het *Bat. Nbl.*, zelf vrijzinnig-democratisch, dit besluit.

Dat is niet te scherp gezegd.

Wij zijn het eens met den heer Den Hartogh, die in de vergadering o.m. heeft opgemerkt „dat nu reeds de vereeniging met haar beginselen in strijd kwam.“ Behield men den naam Vrijz.-Dem. K'esvereeniging — zeide de heer Den H. — dan moest bij de keuze der candidaten wel zeer deugdelijk rekening gehouden worden met hun politieke en godsdienstige overtuigingen.

Natuurlijk! — Maar men heeft blijkbaar gevoeld, dat de keuze van geschikte candidaten zeer beperkt zou zijn, indien men de politiek te veel op den voorgrond schoof. En aanstonds werd men zoo „practisch“, dat men over het beginsel „la mort sans phrase“ uitsprak.

Maar dan blijkt hier toch ten helderste, dat de politiek in ons gemeentewezen *voorsnog* niet thuis behoort.

Soldaten in het cantine bestuur.

Men schrijft uit Tjimahi aan het *Nieuws v. d. Dag v. N.-l.*:

Door den legercommandant is nu bepaald, dat in den vervolge aan korporaals en soldaten medezeggingschap zal worden gegeven in zaken, het cantinebeheer betreffende. Tot nu toe geschiedde dat beheer door officieren en onderofficieren, terwijl de soldaat daarbij *quantité négligeable* was.

De nu bevolen wijziging is eene erkenning, dat het niet aangaat, langer eene particuliere instelling als de cantine, grootendeels bestaande door de verteringen van de m'nderen, nog langer te doen beheeren, zonder den grootsten consument stem in het kapittel te geven.

Omtrent de

Vereeniging „Toeristenverkeer“.

lezen wij in de Indische bladen, dat in de op 5 Juni j. gehoude algemeene vergadering het concept Huishoudelijk Reglement is aangenomen. Het zal met de statuten binnen enkele dagen aan de leden der vereeniging worden toegezonden.

Voorts zijn 39 nieuwe leden in de vereeniging opgenomen, terwijl aan een achttal personen het lidmaatschap zal worden aangeboden.

In de vergadering werd voorlezing gedaan van een schrijven van den assistent-resident van Batavia, waarin hij verklaart, dat er hoegenaamd geen bezwaren bestaan tegen het voorstel van de vereeniging, om voortaan het aanvragen en uitreiken der z.g. toelatingskaarten te doen geschieden door bemiddeling van de vereeniging „Toeristenverkeer“, waardoor den vreemdeling heel wat moeite wordt bespaard.

Tot leden der Paatselijke Comités van de vereeniging zijn benoemd:

- te Soerabaja: de heeren Mr. J. H. de Bruyn, A. E. Dinger en J. J. de Greve;
- te Semarang: de heeren J. Scheffema de Heere, W. Bloemen en H. van Straaten;
- te Padang: de heeren W. H. G. Herklotz, G. P. J. Caspersz en J. F. Lankamp.

Tot vertegenwoordigers te Amsterr, Singapore Hongkong en Shanghai zijn benoemd resp. de heeren O. Holmberg de Beckfelt, Lebert (agent Scheepsagentuur v/h J. Daendels & Co) Rousegaard Bisschop en 's Jacob.

Binnenkort zal door de vereeniging een prijsvraag worden uitgeschreven voor een beschrijving van Batavia. Nadere bijzonderheden zullen later worden bekend gemaakt.

Ontevredenheid op Borneo.

Het zal wel algemeen bekend zijn, zegt het *Bandj. Nbl.*, dat te Pangkalan Bon (Kotawaringin Z. en O. Borneo) evenals overal elders in deze residentie heeren diensten van de bevolking worden gevorderd.

Omstreeks half Mei j. moesten weer een paar lieden van de kampongs Parit en Oeloe bovengestrooms Pangkalan Bon gelegen uitkomen voor heeren diensten, welke zij ditmaal weigeren te preeseren, omdat volgens hunne bewering de Pangeran Djaksa aldaar ter zake het laten uitkomen der heeren dienstplichtigen met 2 maten meet, n.l., dat de opgezeten hunner eigene kampongs meer diensten presteeren dan die der andere.

Wat zij ook deden om recht te verkrijgen, niets mocht baten en werden zij op 17 Mei j.l. door de Karapatan aldaar deswege veroordeeld tot 6 dagen kraka!

Nauwelijks werd het bericht betreffende de veroordeeling van Boedin en Anang in hunne kampong vernomen, of de opgezetenen belegden

eene vergadering, ten doel hebbende om hunne veroordeelde mededorpsbewoners te bevrijden, omdat zij vermeenen onrechtvaardig te zijn gestraat.

Een 40 tal kampongbewoners, waarvan de in anders Koeran en Okeng tot aan- en woordvoerders werden gekozen, begaven zich goed gewapend naar de woning van Pangeran Adipat Mangkoe Boemi en Pangeran Djaksa politie en eischen de vrijlating van hunne veroordeelde mededorpsbewoners, met de bedreiging geweld te zullen gebruiken, bijaldien niet dadelijk aan hunne eischen worde voldaan.

De beide Pangerans, hunne onmacht inz' ende, zijnde zij geheel machteloos tegen de oprukkende benle, gaven den wachthebenden oppasser last om de scutels der gevangens aan de leiders der oproerige menigte af te geven, waarna zij hunne gevangene medekampongbewoners bevrijden en onder luid gejuich huiswaarts trokken.

Terstond werd van het gebeurde den Controleur van Sampit gerapporteerd, die zich na ontvangst daarvan naar de plaats des onheils spoedde, om zoo mogelijk de wanordelijkheid en den kop in te drukken. Wij twijfelen niet, zegt het blad, of de Controleur van Sampit zal door diens flink optreden dat opstootje weten te dempen.

Van politieke aard zal het wel nie zijn; het zijn meer persoonlijke veeten tusschen den Pangeran Djaksa en de kampongbewoners der kampong Parit en Oeloe te Pankalan Bon (Kotawaringin). Men weet nog mede te deelen, dat binnenkort een patrouille onder een officier derwaarts zal worden gezonden, om het bestuur, zoo noodig, ter zijde te staan.

Sumatra voor \$ 20,000,000 te koop!

In het „United States Tobacco Journal“ las de *Deli Courant* een grappig artikel, door dat bad uit „the Sentinel of Milwaukee“ overgenomen. Het *U. St. Tob. J.* betreurt het ten zeerste, dat dit artikel eerst 26 April in „the Sentinel“ werd geplaatst, daar 1 April eigenlijk de datum van opname had moeten zijn.

De aanvang van het stukje is treffend: *Een tabakstrust, die het eiland Sumatra zal koopen met al zijn wilde menschen.* Hieronder volge dan het een en ander uit dit artikel:

„Sumatra, een kleinood van de tropische zeeën, zal spoedig in handen van een Amerikaanse corporatie overgaan en een enorme Amerikaanse trust zal de eenige eigenaar worden van het machtigste koninkrijk, dat ooit door slechts een enkele maatschappij is beheerscht, sedert de Oost-Indische compagnie Hindoestan bestuurde, en de Hudsonbaai pelterijagers de onbetreden wildernissen van het groote noorden in hun macht hadden. Meer dan dat, het reusachtige eiland zal der maatschappij toebehooren en aan niemand anders zonder er schatting voor te betalen of eenige suzereniteit behoeven te erkennen. De vertegenwoordiger van die maatschappij zal heerscher zijn van een keizerrijk ter grootte van Californië en met den rijkdom van vijftig El Dorado's, verborgen tusschen zijn bergen en tropische valleien.

De „American Tobacco Company“ heeft volgens de laatste berichten uit Holland en de Oost het eiland Sumatra gekocht, alles inbegrepen, zelfs de bergen, de havens, de wilde bewoners orang oerangs, en zal pogen alles te bereiken wat in volgende jaren noodig zal blijken ter kolonisering en de groote onderneming beheeren, volgens de meest beproefde bestuurswijze.

Het binnenland is bewoond door wilden en door tijgers, panters, neushoorns, olifanten, en zooveel soorten van slangen als er ooit gevonden zijn. Er zijn 220 mijlen spoorweg en er is behoefte aan 5000 mijen. (Warempel, dit is waar!)

Het Hollandsche Gouvernement heeft genoeg van het eiland, daar het jaarlijks zooveel menschenlevens en schatten kostte en is blijde zich er van te kunnen ontlasten en het aan een particuliere maatschappij te kunnen overdoen.

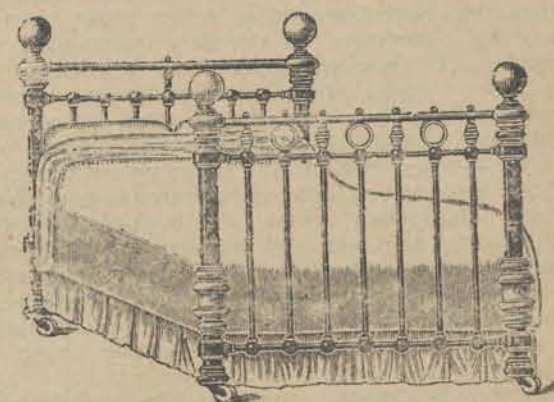
Na nauwkeurig berekend te hebben, hoeveel het eiland op zou kunnen brengen, besluit het artikel met de woorden:

„Wat een koopje“. „30,000,000 p. st. voor het hee'e eiland, met de wilden, als men bedenkt dat de opbrengst van de tabak van een enkel jaar alleen al \$ 25,000,000 belooft! Wie zal niet de Trust dit voordeeltje benijden?“

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

LEDIKANTEN, SPRING-, KAPOK- EN PAARDENHARENMATRASSEN, ETC. ETC.

IN GROOTE KEUZE, BILLIJKE PRIJZEN EN SOLIDE QUALITEIT.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

Dagelijksche Motorbootdienst

VAN

Den Haag-Delft en Leiden

NAAR

Utrecht vice versa.

Alle goederen worden desverkiezende aan huis afgehaald.

WED. W.H. en G. Tetenburg

Kantoren te	{	UTRECHT, Vleutenscheweg 11, Tel. 1100
		DEN HAAG, Bierkade 4, „ 982
		DELFT Koornmarkt 61, „ 132
		LEIDEN Utrechtsche Veer 25, „ 222

Verhuizingen en Meubeltransporten naar alle plaatsen per Schip en Tapiissiere.

FRANS MIGA

MEC. DENTIST.

VAN KINSBERGENSTRAAT 78. :: DEN HAAG.

Dagelijks te consulteeren van 9-4 voor plaatsing van **KUNSTTANDEN en GEBITTEN.**

Speciale bewerking voor de Tropen.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt haar dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting

„BLEEKLUST“

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUK EN ACCURAAAT CONDITIËN BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

Bleekerij „Bleeklust“,

HAASTRECHT, bij Gouda.

= RINCK =

Groote voorraad

Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles

enz. enz.

Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn **MOLENSTRAT 54 b. d. Prinsestraat.**

WEST-INDIË.

Suriname.

Suriname-Expeditie.

Hieromtrent schreef „Onze West” het volgende: „De voorbereiding van de expeditie naar de bronnen der Suriname, is in vollen gang. Een gedeelte der goederen is reeds opgezonden naar Bergendal, om daar overgeladen te worden in corjalen. Een 25-tal stadsnegers zullen de expeditie vergezellen en een ten minste even groot aantal boschnegers. Daar de expeditie van langen duur zal zijn — men rekent op ruim vijf maanden — komt er heel wat kijken om gedurende zoo langen tijd een totaal van bijkans 60 koppen te voeden. De lading is dan ook niet minder dan 15 ton. In het geheel zal de expeditie ruim 20 vaartuigen noodig hebben. Een dergelijke flottielje in onze eenzame bovenlanden behoort zeker tot de zeldzaamheden. Het vertrek blijft bepaald op de eerste dagen van Juli.

Behalve de reeds vermelde heeren Eilerts de Haan, Wijsman en Tresling is aan de expeditie nog een Europeaan verbonden, de heer F. A. Millard. Deze was vroeger werkzaam bij de gouvernementen exploratie naar goud in het Lawagebied. Hij zal dus, zij het zeer vluchtig, kunnen nagaan of er goudafzettingen zijn in het bovenstroomgebied van de Suriname. Voor zoover dit gebied bekend is, is dit overal het geval. Het is dus waarschijnlijk, dat ook aan den verderen bovenloop goudafzettingen voorkomen.

Bij de bespreking van de resultaten van de expeditie de Goeje naar den onbekenden driehoek, gaven wij als onze meening te kennen, dat 't meest noodige nu was een verkenning van den bovenloop der Corantijn, ook in verband met de nog hangende grenskwestie met Engelsch Guyana.

Van zeer bevoegde zijde werd ons toen uit Nederland bericht, dat, hoezeer onze opvatting gedeeld werd, praktische en vooral financiële bezwaren zich verzetten tegen het uitzenden van een Corantijn-expeditie.

Thans lezen wij in de Mei-aflevering van het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap een artikel van den heer G. P. Rouffaer, waaruit zou blijken, dat de hoop op een expeditie naar de Boven-Corantijn nog niet behoeft opgegeven.

Gele koorts en pest.

Deze beide plagen doen zich in nabijgelegen koloniën voor en bedreigen diensgevolge ook Suriname. Aan „Onze West” ontleenen we het volgende:

„In Demerara heeft zich een geval van gele koorts voorgedaan. Niet in de hoofdstad Georgetown, maar in het district Suddie, aan den kant van Venezuela gelegen.

De aangetaste is een Europeesch zendeling, de heer A. D. Me Kenzie, die kort tevoren met zijn echtgenoot uit Canada was gekomen. Een tweede persoon, een Britsch-Indiër, was als suspect afgezonderd. Maatregelen zijn genomen om de verspreiding der ziekte te beletten. Tot dit einde worden de lijders verpleegd in door muskietengaas geheel afgesloten huisjes.

Natuurlijk is in Suriname quarantaine afgekondigd

FEUILLETON.

Op den Mungalpas. *)

(Vervolg).

„Mon âme a lugubrement peur!” hoorde ik achter mij een vrouw tot haar man zeggen.

Zij vertolkte den indruk, dien deze ontzaglijke openbaring der onwederstaanbare natuurmachten op mij gemaakt had.

De wierook der koeïes aan God Bromo steeg blauw op en links en rechts wolkten de twee vulkanen en de diepe, zware rommelingen van den Bromo waarschuwden ons, dat elk oogeblik een uitbarsting van steen mogelijk was.

Naar den krater van den Bromo — welke berg rijst uit den bodem van den ouden, reusachtigen krater, de Zandzee — gingen de vrienden op. Maar die stijging was mij te steil en te zwaar, en ik ging weer omhoog, langzaam en hijgend langs het moeilijke pad naar den Mungal bergpas, vanwaar het uitzicht in huiveringwekkende majesteit alles overtreft wat ik ooit gezien heb.

Het is merkwaardig hoeveel mannen en vrouwen van allerlei werldeelen ik hier in één week ontmoet heb.

*) Uit een *Van Dag tot Dag* van het *Alg. Hbl.*

tegen Demerara wegens gele koorts en tegen Trinidad wegens pest.

Met het oog op het pestgevaar heeft de geneeskundige inspecteur strooibiljetten rondgezonden, waarin de bevolking wordt aangemaand tot reinheid, verdelging van muskieten en ratten.”

Wat de ratten betreft is de strijd daartegen reeds in Suriname aangebonden. Van af 5 Juni, toen de premie van 10 cent per rat werd uitgelooft, waren 677 ratten aan de politiebureaux ingeleverd. Een jongen bracht op een der stations een levenden rat, die geweigerd werd, omdat de premie geldt voor doode ratten. De jongen verdween, doch kwam weldra terug met... negen doode ratten. Het moederbeest had in het stervensuur het leven gegeven aan acht jongen. De gelukkige bringer ontving nu 90 cent in plaats van 10 cent.

Bacovencultuur.

Den 14en Juni zijn per stoomschip „Marowijne” verscheept 3837 bossen bacoven.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473 en 3837 bossen.

Door den inspecteur van den landbouw is op 12 Juni de volgende circulaire verzonden aan de ondernemingen, die met bestuurssteun bacoven planten:

„Ondergeteekende maakt hierbij den beheerders van ondernemingen opmerkzaam, dat, ingeval een weekrapport wordt aangehouden, hetzij door de Inspectie van den Landbouw, hetzij door de Administratie van Financiën, er niet of slechts bij hooge uitzondering gelegenheid zal zijn tot indiening en fiatteering van een nieuw rapport, dat nog in dezelfde week zou kunnen worden betaalbaar gesteld.

De ondernemingen zijn dus verplicht voorzorgsmaatregelen te treffen, waardoor bij niet betaalbaarheid van een weekrapport, op de plantage uitbetaling der loonen in die werk toch kan plaats vinden en in het algemeen de gang van zaken op de onderneming niet wordt verstoord.”

Den 13en Juni verzond hij het volgend schrijven: „Ondergeteekende maakt de beheerders van ondernemingen, die met gouvernementsteun werken, er op opmerkzaam, dat bij de specificering der uitgaven op de weekrapporten steeds de nummers vermeld worden van de stukken, waarin de aangegeven werkzaamheden zijn verricht.

Voorts waarschuwt hij alle beheerders van Bacove-ondernemingen, hetzij deze met of zonder gouvernementsteun werken, dat zij er op voorbereid moeten zijn, verdere beplanting uitsluitend met zelf gewonnen plantsoenen te bewerkstelligen. Door verscheidene ondernemingen n. l. is op hun begrooting van den aanleg der IIIde Serie een bedrag gebracht voor aankoop van plantsoenen. Geen onderneming zal echter in staat zijn op eenigszins groote schaal plantsoenen aan anderen te leveren, zoodat ieder hiervoor uitsluitend op zijn eigen aanplanting zal moeten rekenen.

Het is daarom noodig, dat bij iedere krachtige plant (stoel) één zijspruit wordt bewaard om later als plantsoen te worden afgestoken. Bij zwakke stoelen is dit niet geoorloofd, terwijl het evenmin gewenscht is, meer dan één plantsoen van een stoel te steken.

Mocht men omtrent deze zaak nog nader ingelicht willen worden, dan zal ondergeteekende dit gaarne vernemen en zorg dragen, dat spoedig op de plantage zelf de zaak verder gedemonstreerd wordt.”

Ze hebben in den vreemde het wondereiland der tropische zeeën, het paradijs Java, ontdekt.

Welke bewondering spreken ze allen uit!

Ik hoorde dit van Engelschen, gevestigd in Japan, en van anderen, die van Hongkong kwamen, van een Hongaar, een Italiaan en een Japanner, ik zat aan tafel gedurende vier dagen naast eene Amerikaanse schrijfster, miss Winifred Sercombe uit Jan Francisco, die een boek over onze Oost schrijft, en die reisde met den heer en mevrouw G. W. Beattie, Amerikanen, sinds zes jaar te Manila, in de Philippijnen, gevestigd.

„Hoeveel beschaafder, beminnelijker en zachter van manieren en stem zijn uw Javanen dan het ruwe, barsche volk in ons tropisch eiland!” zeiden ze. „En hoe betooverend bekoorlijk zijn Java en Sumatra!”

Tegenover mijn chalet is er een villa vol Engelschen uit Singapore.

Toen ik van den pas naar Tbsari terugliep, reed mij een groote Duitser voorbij, zittend op een zeer klein bergpaard, op weg naar een ander hotel in de bergen, een uur van hier, het liefelijk Ngadiwono. Ik liep een half uur naast hem eer hij links af moest slaan en het was belangwekkend dezen knappen geleerde, die de Javaansche insecten bestudeerde, en een groot en een klein schepnet over zijn schouder droeg, te hooren over onze koloniën. „Welke mooie wegen! Hoe volkomen veilig is men! Welke

Van Vreemde Koloniën.

Trinidad boos!

Omstreeks twee jaar geleden verleende 't bestuur van Trinidad aan de Trinidad Dock and Engineering Co. Ltd. te Londen concessie voor exploitatie van een drijvend dok, onder waarborg van 3% rente op het inlegkapitaal ten bedrage van 1.200.000 gulden. Het bestuur behield zich of den agenten der Kroon te Londen voor, om gedurende den tijd, dat moest worden gesuppleerd om 3% rente uit te kunnen keeren, een directeur aan te wijzen, voor wien evenwel geen aanspraak mocht worden gemaakt op bezoldiging door de maatschappij. Het dok werd 1 Augustus 1907 geopend. In de eerste maanden viel er weinig te doen, maar in het begin van dit jaar werden de vooruitzichten beter, en ware het pest-gevaar niet tusschen beide gekomen, dan zou het niet noodig zijn geweest om een beroep te doen op het bestuur voor het bedrag der jaarlijksche waarborgsom. Nu dit echter wel het geval is, heeft dus het bestuur of hebben de Kroon-agenten het recht een directeur aan te wijzen, om toezicht te houden op den gang van zaken.

Nu werd aan de financiële commissie uit den Wetgevenden Raad een voorstel ter goedkeuring voorgelegd, om een onlangs wegens gezondheidsredenen gepensionneerd ambtenaar tot directeur voor het gouvernement bij genoemde maatschappij te Londen te benoemen op een traktement van f3000 's jaars. De commissie, waarvan alle niet-ambtelijke leden van den Raad deel uitmaakten, verwierp het voorstel en daarmee scheen de zaak afgedaan. Maar nu kwam een telegram van den minister van koloniën, lord Crewe, aan den gouverneur van Trinidad: „Ik moet u verzoeken van den Wetgevenden Raad de goedkeuring te verkrijgen op de uitbetaling van het den heer Mc Carthy toekomend bedrag ad 250 pd. sterling voor dit jaar. De goedkeuring moet worden verkregen, zoo noodig door gebruik te maken van de ambtelijke meerderheid.”

Men had te Londen, zonder de beslissing van den Wetgevenden Raad van Trinidad af te wachten, eenvoudig den heer Mc Carthy benoemd.

Toen de zaak bij den Wetgevenden Raad werd voorgebracht, verlieten alle niet-ambtelijke leden van den Raad op twee na, die bleven om tegen te stemmen, bij wijze van protest de vergadering. Bovendien zal door de niet-ambtelijke leden van den Raad een in scherpe bewoordingen vervat protest aan den minister van koloniën worden gezonden, terwijl op een publiek protest door de bevolking reeds vele handteekeningen zijn gesteld.

Trinidad boos! Of het er ook reden toe heeft!

In Engelsche koloniën niet waar, gaat het toch maar veel beter dan in de onze? Men heeft er overal Wetgevende Raden, waarin de hooge ambtenaren, die er krachten hun ambt zitting in hebben, de meerderheid uitmaken, en wijkt het oordeel der niet-ambtelijke minderheid als bijv. onlangs in Hongkong ten aanzien van de sluiting der opiumdivans af van inzichten of wenschen van gouverneur of centrale regering, dan wordt de ambtelijke meerderheid als stemvee opgeroepen en... de zaak is gered.

Huwelijken in Duitsch Nieuw-Guinea.

In de vergadering der afdeling Finschhafen der Deutsche Kolonial Gesellschaft van 4 December II. werd besloten aan het bestuur der Vereeniging het

vriendelijke ontvangst geniet ik van alle Hollanders hier.”

En ik sprak af met hem een wandeling te doen door het gebergte, waar hij mij eenige merkwaardige planten beloofde te toonen.

Hij was door den Oosthoek van Java geweest en vertelde mij eene aardige uitdrukking der inlanders. Jaarlijks komen van Madoera plukkers en pluksters aan 't oogsten helpen, gelijk de hannekemaaiers bij ons. Na den oogst vertrekken ze weder en deze trekvogels worden daarom „de vogelbevolking” genoemd (*manoe-manoean*).

Dit vond mijn Duitser bijzonder dichterlijk, en hij lachte zoo smakelijk, toen hij het vertelde, dat ik zeer met hem opkreeg.

Alleen liep ik verder en genoot zeldzaam van de uitzichten. Veel meer dan te paard of in een *tandoe* geniet men als men te voet gaat. Dit is en blijft de eenige wijze om een land goed te zien.

Ik wilde, dat ik een tuinier uit het Gooi bij mij had gehad. Wat zou hij opgekeken hebben.

(Wordt vervolgd).

verzoek te richten, om zich er voor te spannen, dat voor de verschillende koloniën wetten worden in het leven geroepen, waarbij rekening wordt gehouden met plaatselijke toestanden en waar zulks niet wel mogelijk is, de gouverneurs te machtigen om uitzonderingen toe te laten. In de toelichting op dit verzoek wordt er op gewezen, dat de moederlandsche wetgeving niet zonder meer op de koloniën kan worden toegepast. De wijzigingen bij de invoering dier wetgeving in de koloniën aangebracht zijn volmaakt onvoldoende, vooral met het oog op de eigenaardige toestanden in Duitsch Nieuw-Guinea. Daaruit vloeien voor de Europeesche kolonisten groote bezwaren voort en dat zulks te meer, wijl door de voortdurende wisseling van bestuursambtenaren de uitlegging der wetgeving veeltijds bij jongere ambtenaren berust, die nog geen praktische ervaring op koloniaal gebied hebben. In het bijzonder gaven de bepaald onhoudbare toestanden ten aanzien van het bureau van den burgerlijken stand, der afdeling Finschhafen aanleiding tot haar verzoek.

De blanke bevolking van Finschhafen, ten getale van 50 hoofden, bestaat uitsluitend uit leden der missie en hunne nabestaanden. Een verzoek aan het bestuur om een hunner te belasten met het aanhouden van het register van den burgerlijken stand werd, als met de wettelijke voorschriften in strijd, niet voor inwilliging vatbaar geacht en afgewezen.

Komt eene bruid uit, dan moet ze de reis over Friedrich-Wilhelmshafen maken, vanwaar dan de bestuursambtenaar met haar mee naar Finschhafen moet komen om daar het huwelijk te voltrekken. Is het dien bestuursambtenaar niet mogelijk naar Finschhafen te komen, dan moeten de trouwlustigen van hier naar Friedrich-Wilhelmshafen gaan en daar volgens de wettelijke voorschriften minstens 3 maanden vertoeven, alvorens in den echt te kunnen worden verbonden, wat voor de betrokkenen, afgezien van de groote kosten, alles behalve aangenaam is.

De blanken van Finschhafen vinden het alles behalve in den haak, dat hun zulke zware lasten worden opgelegd, ter wille van een wettelijk voorschrift, dat wel in het moederland met zijn uitgebreid verkeerswezen, maar niet op Nieuw-Guinea op zijn plaats is, en meenen, dat een uitzonderingsbepaling hier alle recht van bestaan heeft.

Tabaksoogst op Luzon.

Als een gevolg van de zware regenbuien werd gevreesd, dat de tabaksoogst op Luzon minder goed zou uitvallen. Er blijkt intusschen, dat de aangebrachte schade niet noemenswaardig is, en dat integendeel alles er op wijst, dat over het geheel genomen de tabaksoogst van dit jaar grooter zal zijn dan ooit tevoren onder Amerikaansch bestuur.

Wat Cagayan betreft, vanwaar 90% van de op de eilanden geteelde tabak komt, werd den directeur der Compania Tabacalera, Rosales te Manila gemeld, dat de regens daar buitengewoon licht waren geweest en de tabak er niet het minst had geleden.

Alleen in de provinciën Hocos Norte en La Union heeft de te velde staande tabak geleden, zoodat in eerstgenoemde provincie bv. op het verlies van 40% van den oogst wordt gerekend. In laatstgenoemde provincie verwacht men evenwel nog een tweeden oogst te kunnen maken, waardoor het op den eersten geleden verlies zal worden gecompenseerd. In beide provinciën te zamen bedraagt de oogst overigens normaal nog geen 20000 quintals 's jaars.

Gevraagd wat de uitkomsten der proeven waren geweest met de teelt van tabak onder schaduw om voor dekblad meer geschikt materiaal te bekomen, zeide de heer Rosales, dat de door zijne maatschappij genomen proeven tot geen gunstige uitkomsten hadden geleid. In plaats van mooier dekblad te verkrijgen, werden de bladeren aangevreten door een soort rups, die op de planten welig voorttiert, daar de insecten door de beschutting der planten tegen de zonnestralen, hierin bij regen bescherming vinden en niet van de bladeren worden afgespoeld. Intusschen geeft de maatschappij het nog niet op en zullen nieuwe proeven worden genomen.

* * *

Ceylon.

Gouverneur sir Henry Mc Callum — de ingenieur-gouverneur geheeten — tracht zich volledig op de hoogte te stellen van den toestand en de nooden in de verschillende provinciën, om daarop zijn programma voor de vijf jaren van zijn bestuur op te maken, dat hij cerlang aan den Wetgevenden Raad zou voorstellen.

In vele deelen van het eiland zijn wegen en bruggen nog dringend noodig om inlanders en planters in staat te stellen hunne producten ter markt te brengen en om de gemeenschap te verzekeren over rivieren, die aan zware bandjirs onderhevig zijn. In de eerstvolgende jaren zal elke beschikbare roepij voor deze doeleinden worden besteed. Men haalt één geval aan van een groote brug waarvan de aanleg in een dicht bevolkt district hoogst noodzakelijk is erkend, zoodat vijf opvolgende gouverneurs reeds dien aanleg hebben beloofd — zonder evenwel hunne belofte na te komen.

Men hoopt, dat gouverneur Mc Callum het nu beter zal doen, terwijl men ook van hem verwacht, dat hij meer aandacht zal schenken aan spoorwegaanleg en aan den aanleg van juist gekozen irrigatie-werken. Een spoorwegprogramma is er reeds, zij het ook op bescheiden schaal, maar ook op irrigatie-gebied moet er wat gedaan worden en wel anders dan te voren. Men heeft op dit gebied wel wat tot stand gebracht, maar onoordeelkundig. Er is te veel gedaan in de betrekkelijk weinig bevolkte noordelijke gedeelten van het eiland, maar te weinig in het Zuiden en Oosten.

Wat de overstromingen betreft, waaraan de streek om Colombo is blootgesteld, acht men het wel nuttig enkele beschermingswerken aan te leggen; maar nog beter acht men het, zoo de bewoners der laaggelegen dorpen het Maleische bouwsysteem overnamen en de hutten op neuten en stijlen bouwden, hoog genoeg, dat het water zonder overlast te veroorzaken af en aan kon vloeien. Dat is zeker wel de voor het bestuur minst kostbare manier, terwijl de irrigatiewerken in het Zuiden en Oosten hoofdzakelijk aan den Europeeschen landbouw zullen ten goede komen.

* * *

De Amerikanen op Portorico.

Forbes Lindsay beschrijft in „The World to day Magazine” den toestand op Porto Rico en verwijst daarbij naar een vroeger door hem gegeven relaas, toen het eiland nog onder het Spaansch bestuur stond en hij het „t Spaansche Ierland” noemde. Toen was er werkelijk groote overeenkomst op politiek, maatschappelijk en industrieel gebied tusschen die beide eilanden. Porto-Rico had zijn vermogend element, bestaande uit landheeren en kooplieden, maar men trof er zoo goed als geen middenstand aan. De landbouwers waren arme, onwetende pachters, die uit den bodem nauwelijks genoeg haalden voor hun levensonderhoud. „Ook in andere opzichten,” schrijft Forbes Lindsay, „zou een parallel kunnen worden getrokken, maar het vorenstaande is voldoende.”

Porto Rico was van alle Spaansche koloniën de meest welvarende en juist vóór den Spaansch-Amerikaanschen oorlog bereikte de welvaart van het eiland haar hoogtepunt. Daarna trad een tijdperk van stilstand en achteruitgang in, tengevolge van de desorganisatie van den handel en het verlies der oude markten, maar nu kent het eiland weder een voorspoed, waarvan het nooit te voren had gedroomd.

Die welvaart is nu echter een andere, dan die onder het Spaansch bestuur. Toen was het slechts de kleine goedge klasse, die daarvan profiteerde, terwijl thans de kleine luiden het meeste voordeel trekken uit de verbeterde toestanden.

Porto Rico is een uitermate rijk land, geen voetbreed grond haast, die niet kan worden bebouwd. De alluviale laaglanden brengen overvloedig suiker voort bij de meest primitieve plantwijze. De hooger gelegen valleien en de uitloopers van het gebirge leveren de fijnste tabak, terwijl langs de hellingen oranjeappelen, bananen en koffie uitstekend gedijen.

Vroeger was koffie hoofdproduct van 't eiland. Het Spaansche bestuur deed weinig om andere cultures aan te moedigen, ja verbood er sommige cultures, waartoe de grond zich bij uitstek leende. Vee graasde op uitgestrekte terreinen, waarop men suiker en tabak had kunnen verbouwen, wanneer er voor het eerste maar geld genoeg geweest en de uitvoer van tabak niet beperkt ware.

Er was maar één goede weg, maar die was dan ook in uitstekenden staat, de militaire weg van San Juan naar Ponce, met een zijweg naar Guayama. Overigens waren de wegen in onbeschrijfelijk slechten toestand en in sommige maanden voor voertuigen onbegaanbaar. Men vond op het eiland een spoorweg, waartoe in 1888 aan een Fransche maatschappij concessie was verleend, die enkele smal-spoorlijntjes zonder eenig verband langs de kust aanlegde, tot een gezamenlijke lengte van 130 mijlen. Dan had één stad, Mayaguez, een paardentram — vierkante, met gordijntjes afgesloten wagens, die op middeleeuwsche bedsteden geleken, getrokken door onwillige, knokige paardjes.

De woningtoestanden zijn ook nu nog allerleendigst. In San Juan, de hoofdstad, zijn op een bestek van 80 acres 20000 menschen samengepakt in huizen, waarvan de bovenverdiepingen door de welgestelden worden bewoond, terwijl de arme bevolking in de benedengedeelten der woningen als haringen in een ton opgepropt zijn.

Er is reeds veel ter verbetering gedaan. Het vuil van eeuwen, dat er opgehoopt lag, is opgeruimd; er zijn riolen gegraven en de wateraanvoer is er verzekerd. Maar het vraagstuk om aan de ophooping der bevolking een einde te maken wacht nog op de oplossing.

Ten plattelande waren de woningtoestanden ook al niet veel beter, hetgeen niet te verwonderen is, indien men bedenkt dat meer dan de helft der volwassen bevolking, waaronder vele blanken, in een heel jaar niet meer dan 5 dollars per hoofd in handen kreeg.

Bij de behandeling der slachtoffers van den orkaan van 1899 viel het op, dat tropische bloedarmoede zoo veelvuldig voorkwam en bij onderzoek

bleek, dat 90% der volwassen landbouwende bevolking daaraan leed. In de laatste drie jaren zijn nu 200.000 lijdens aan die ziekte daarvoor behandeld en genezen.

Bij dit alles moet erkend, dat de bevolking zich toch gelukkig voelde en tevreden was, terwijl het den schrijver opviel hoe ook nu nog door de lieden weinig voor onderwijs wordt gevoeld. Vroeg hij den menschen, wat ze wel het liefst zouden hebben, dan was de wensch altijd naar iets zakelijks, en dan nog zeer bescheiden — de meest eerzuchtige zou met een bescheiden ameublementje voor zijne hut zijn ideaal hebben zien vervuld.

Het Amerikaansche bestuur laat zich veel aan het onderwijs gelegen liggen, maar in tegenstelling met de Philippijnen, waar aan dit onderwerp zoo goed als geen aandacht werd geschonken, zorgt het op Porto Rico ook voor de economische ontwikkeling van het land, door aanleg van spoor- en straatwegen. Wat straatwegen betreft zijn bij de 170 mijlen, die het Spaansche bestuur achterliet, reeds 300 mijlen bijgekomen, terwijl de exploitatie van den spoorweg ook zeer verbeterd en de afzonderlijke lijntjes vereenigd zijn tot één geheel van Carolina over San Juan en andere voornaam plaatsen tot Ponce, met zijlijnen naar het binnenland.

Door het verbeterd verkeerswezen is de waarde van het land reeds van 10 tot 50 dollars per acre gestegen, terwijl de loonen op het eiland verdubbeld zijn.

Naast koffie, wordt er nu op het eiland ook suiker verbouwd, en heeft de tabakscultuur en sigarenfabricage er een groote uitbreiding ondergaan, terwijl nu laatstelijk ook met succes de vruchten-teelt werd ter hand genomen. Alles en alles spelt deze schrijver een groote toekomst voor Porto Rico.

Oost- en West-Indisch literatuur overzicht.

De Hollandsche handelscompagnieën der zeventiende eeuw. Hun ontstaan, hunne inrichting, door *Mr. Dr. S. van Brakel*. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff 1908. 80.

Gelijk uit den titel van dit werk — eigenlijk een academisch proefschrift van den heer Van Brakel, dat afzonderlijk in den handel is gebracht — blijkt, is een gedeelte van den tekst gewijd aan de Oost-Indische en de West-Indische Compagnie, waarom er te dezer plaatse melding van wordt gemaakt.

* * *

Het Koloniaal Museum te Haarlem heeft ongeveer tegelijkertijd 3 publicatiën het licht doen zien, nl.:

Een nieuwe uitgave van den *catalogus der uitgebreide boekverzameling*, welke voor de studie onzer koloniën van hoog belang is. Ze bevat een schat van werken, o.a. over koffie, thee, cacao, kina, specerijen, suiker, tabak, rijst en andere cultures en over tal van andere onderwerpen. Dat de directie van het Koloniaal Museum haar taak zeer ruim opvat en de boeken zooveel mogelijk onder ieders bereik wil brengen, bewijst de navolgende aanhaling uit het Voorwoord van den catalogus:

Behalve op Zon- en feestdagen, is de boekery van het Koloniaal Museum dagelijks, des morgens van 9—12 en des namiddags van 2—4 ure, voor het publiek geopend.

Met uitzondering van atlanten en plaatwerken, alsmede encyclopaediën en woordenboeken, welke uitsluitend in het lokaal der boekery ter inzage of ter lezing beschikbaar zijn, worden boekwerken aan vertrouwde personen, tegen afgifte van een door den aanvrager onderteekend bewijs van ontvangst, kosteloos in bruikleen afgestaan. Als regel geldt, dat de boekwerken voor den tijd van twee weken worden uitgeleend. Indien boekwerken in bruikleen worden toegezonden aan personen buiten Haarlem woonachtig, wordt daarbij een bewijsbriefje gevoegd, dat de bruikleener na ontvangst onderteekent en vervolgens onmiddellijk dient te zenden aan het Koloniaal Museum, met bijvoeging der frankkosten in postzegels. De boeken moeten, behoorlijk in stevig papier verpakt, vruchtvrij worden toegezonden aan het adres: Koloniaal Museum (afdeling: Boekery), te Haarlem.

Het slot van het Voorwoord luidt: Directeur en Bibliotheecaris van het Kol. Museum bevelen de boekery dezer instelling aan in de belangstelling van het publiek. Gaarne worden boekwerken over cultures enz., welke niet in dezen catalogus voorkomen, in ontvangst genomen, hetzij als geschenk, hetzij in ruil voor Museum-uitgaven of voor dubbele exemplaren, waarvan in de boekery een lijst ter inzage ligt.

Verder gaf het Museum een nieuwen druk

van den Gids voor de bezoekers, een keurig werkje met platte grond en vele afbeeldingen, welke voor 10 cents verkrijgbaar is gesteld, doch uitsluitend voor de bezoekers.

En eindelijk als *Bulletin No. 39* het tweede gedeelte van Dr. J. Dekker's studie, getiteld: *De looistoffen. Botanisch-chemische monographie der tamiden*. Bewerkt in het laboratorium van het Museum (Chemie, analyse, economie).

De Indische Mercuur, 7 Juli 1908.

Dit nummer bevat o.m. de navogende opstellen: *Een bijdrage over schadelijk onkruid in kinatuinen, door P. E. Botje*. — *Nog een Hollandsch natuurlijfhebber uit den ouden tijd*, door C. S., bij welk artikel we een oogenblik verpozen. De mededeelingen van den heer P. J. v. Houten in de Ind. Mercuur omtrent „Twee Indische natuurlijfhebbers uit de 18e eeuw”, waarvan ook in deze rubriek indertijd melding werd gemaakt, trachten den heer C. S. te Calcutta er toe de daden van nog een anderen verdienstelijken Hollander uit den Compagniestijd in herinnering te brengen, nl. van Hendrik van Rheede van Drakestein van Mijrecht, die als gouverneur er rust van Alabar, uit pure liefhebberij een werk schreef, dat thans nog wordt beschouwd als een wondervolle bijdrage tot de plantenkennis van Indië.

Aan het slot zegt C. S. onder meer: „Wanneer men het werk van mannen als Loten en van Rheede leest, dan dringt zich onwillekeurig een spijtig gevoel op. Zeker, ons land kan nog altijd bogen op bonisten en andere natuuronderzoekers, die in de wetenschap hoog, zeer hoog staan aangeschreven. En — met name juist op het gebied der tropische botanie. Doch waar zijn de Nederlandsche natuurlijfhebbers, die zich buiten ons eigen Indië begeven, die zich toeleggen op de kennis van andere overzeesche landen, die wetenschappelijke expedities uitrusten naar nieuwe, onontgonnen deelen der wereld buiten de enge grenzen onzer eigen koloniën?”

Op deze vraag kan, met eenigen schijn van recht, geantwoord worden, dat de Nederlanders uit de 17e en 18e eeuw zich meerendeels ook tot zulke landen bepaalden, die min of meer als Nederlandsch gebied beschouwd konden worden, en waar zij dientengevolge een natuurlijken werkkring vonden. Ook zal wellicht aangevoerd worden dat zij voorloopig in onze eigen koloniën nog pionierswerk genoeg te verrichten hebben.

Dit moge zoo wezen en niemand zal zeker op de verdiensten afdingen van hen, die zich aan dat werk gewijd of van hen die het gesteund hebben. Maar te betreuren is het niettemin, dat de ruime blik, de wereldwijde belangstelling, de reis- en ontdekkingsgeest van vroegere eeuwen in ons land heeft plaats gemaakt voor zooveel nauwere opvattingen, dat wetenschappelijk ontdekkende Nederlandsche reizigers zulk een groote zeldzaamheid geworden zijn in vroegere zoo druk door landgenooten bezochte (zoo niet ontdekte!) gewesten, dat tegenwoordig in ons land niet meer zoo kostelijke werken verschijnen als vroeger over vreemde landen en volken; dat wij thans uit Engelsche, Duitsche, Fransche boeken onze kennis moeten putten aangaande streken, die vaak het eerst uit Nederlandsche reisverhalen bekend geworden zijn!

Wij hebben een Aardrijkskundig Genootschap, welks werkkring, naar het schijnt, uitsluitend het Nederlandsche deel van het aardrijk omvat. Wij hebben ook een Vereeniging tot bevordering van het natuurkundig onderzoek in de Nederlandsche koloniën.

Wanneer krijgen wij er een tot bevordering en uitrusting van wetenschappelijke expedities daarbuiten?”

Onzerzijds zij aangeteekend, dat het Aardrijkskundig Genootschap wel degelijk in de richting als door den schrijver bedoeld inder tijd werkzaam was; we herinneren bijv. aan enige noordpool-expedities en aan de onderzoekingsreis van den heer D. Veth, zoon van professor P. J. Veth, in Zuid-West-Afrika. Het Genootschap zal echter wel deugdelijke motieven kunnen bijbrengen, waarom het dit standpunt ging verlaten, om zich voortaan te bepalen tot onze eigen overzeesche bezittingen, waar toch nog zoo ontzettend veel te doen valt.

De rubriek *Kultuurberichten* van de Mercuur bevat o.a.: Oogst- en Weerbericht der Sumatra-

tabakslanden over Mei. — Verbetering der rijstcultuur op Java. — Rubbercultuur op Java. — Gambircultuur op Sumatra. — Verordening tot beteugeling van branden in de suikertuinen. — Ondernemingen in de Vorstenlanden. — Caëoproductie van Suriname. — Baevenkultuur in Suriname. — Een nieuwe veze-kultuur (in Suriname).

* * *

Weekblad voor Indië, 5e jaargang 1908, No. 7.

Het Weekblad bevat ditmaal geen artikelen, welke bijzondere aandacht vragen, met uitzondering dan van de *Brieven van een Inlander* (No. 2 van een serie), waarin Inlander thans een krachtig pleidooi houdt voor het afschaffen of vereenvouwen van die „overdreven en misbruikte hormatsbewijzen”, welke o.m. elk gevoel van eigenwaarde ondermijnen. De schr. brengt huide aan den G.-G. Van Heutsz, omdat hij in deze verbeteringen heeft trachten te voeren, getuige de hormat-circulaire, welke echter slechts een leven van één dag heeft gehad. Schr. is niet tegen eerbewijzen, zegt hij, maar tegen „lastige en overdreven” eerbewijzen. Het „sembahan”, het kruipen en hurken tegelijk, zijn lastig en overdreven. Men wandelt bijv. op een station heen en weer, wachtende op een aankomenden trein. Daar komt een hooggeplaatste Indische ambtenaar met zijn gevolg. Men is volgens de adat verplicht (wil men tenminste niet voor een onbeschofte doorgaan), voor dien ambtenaar te hurken of te „silo” op den vuilen vloer, terwijl vieze Arabieren, Chinezen en koeies vlak voor de hurkenden loopen. Dat noem ik een zeer overdreven eerbewijs, en er dient van den kant van de hooggeplaatsten op aangedrongen te worden om het af te schaffen. Dan wijst „Inlander” op het goede voorbeeld in deze van den regent van Karanganyar, Raden Toemenggoeng Ario Tri Koesoemo, die het hurken en „sembahan” in zijn regentschap zoo goet als afgeschaft heeft. „Deze regent komt onvergezellid bij een mantri aan huis en deze zit evenals de regent op een stoel, zonder dat des laatsten prestige ondermijnd wordt.” „Inlander” besluit aldus: „Velen vreezen, dat door het afschaffen van het hurken en „sembahan” de ondergeschikten brutaal zullen worden. Die vrees is zeer ongegrond en onbegrijpelijk. Het eigenlijke van de zaak zal wel dit zijn, dat de chef in den tegenwoordigen toestand den ondergeschikte gemakkeijk meent te kunnen gebruiken als *werktuig* in zijn handen.”

* * *

De Ingenieur, 11 Juli 1908.

De litteratuur over de *Soerabajasche haven-toestanden* begint een omvang te krijgen, dat zij bijna niet meer te overzien is; thans geeft de Ingenieur weer een artikel van den heer E. A. C. F. von Essen over dit onderwerp, naar aanleiding van de ook door ons besproken beschouwing van den heer Van Goor in genceerd tijdschrift van 25 April j.l.

De oorzaak van al het gesukkel met de haven van Soerabaja schrijft de heer v. E. voornamelijk toe aan het gebrek aan continuïteit in de leiding van zaken. „Door het zeer snel wisselen van ambtelijk personeel heeft de Regering telkens andere adviseurs. Wanneer nu het ongeluk wil, dat eenig adviseur niet voortbouwt op het werk van zijnen voorganger, dan is het niet meer dan natuurlijk, dat er ten slotte niets of zoo goed als niets verricht wordt. Heel is het zoo goet als niets, meestal nog vrij duur.

Daarom wordt Indië beter gediend door ambtenaren, die er liever naar trachten het mogelijke te bereiken en voortwerken op de grondslagen, die zij vinden, ook al komen die niet geheel met hun illusies overeen, dan door hen, die slechts in eigen plannen heil zien. Wellicht het tegendeel bedoelende, zijn laatstgenoemden juist oorzaak, dat de geest van „gaande houden” vrij spel heeft.

Ik vrees, dat die geest in dit geval zal uitwerken, dat behalve de betrekkelijk geringe verbeteringen aan en nabij het douane-etablissement voorloopig niets tot stand zal komen dan hoogstens de niet al te groote pier, waarop een gedeelte der belanghebbenden bij de scheepvaart aandringt.

De heer v. E. eindigt zijn weinig hoop gevende beschouwingen met: „Ik heb hier niets meer bij te voegen dan de wensch, dat die vrees ongegrond zal blijken, en dat jongere krachten

dan die onzer commissie er in zullen slagen om de Soerabajasche haven-toestanden voldoende te verbeteren. Ik blijf natuurlijk van meening, dat het aangewezen middel daartoe is de uitvoering van plan C3, in de allereerste plaats de verruiming der Kai Mas.”

Dat ook door anderen de vrees gekoesterd wordt, dat van verdere verbeteringen vooreerst niets zal komen, blijkt bijv. uit een artikel van het Soerabajasch Handelsblad, dat eindigt in een grafsteen met het opschrift: „Hier rust plan C3, plan Van Goor, en nog 16 andere plannen.”

* * *

De juist verschenen Verslagen van de gewone wetenschappelijke vergaderingen der wis- en natuurkundige afdeling (gehouden tusschen 28 Dec. 1907 en 24 April j.l.) van de *Koninklijke Akademie van Wetenschappen* te Amsterdam, bevatten een tweetal bijdragen, welke hier dienen vermeld, nl.: Aardstroomregistratie te Batavia tot onderzoek van het verband tusschen aardstroom en de magnetische kracht (blz. 435 en 737), door Dr. W. van Bemmelen, en Bijdrage No. 1 tot de kennis der Flora van Java (blz. 645, 653 en 803), door Dr. S. H. Koorders. Dr. Koorders behandelt hierin de standplaatsvoorwaarden verspreidingsmiddelen en geographische verspreiding van de in Java, vooral in het hooggebergte, wildgroeiende soorten der Myriaceae; de *Oreistachys Gamble*, door Dr. Pülle in Java op 1600 meter zeehoogte verzameld, benevens de geographische verspreiding der in de hoogste bergstreken van Java wildgroeiende Aceraceae.

* * *

Maandbericht van het Ned. Zendinggenootschap, Juli 1908.

Wij vonden in dit nummer onder meer het jaarverslag over 1907 der zgn. kost- en dagschool voor dochters van hooften en aanzienlijken in de Minahassa, te Tomohon, samengesteld door den directeur, den heer A. Limburg, waarin op eenvoudige wijze verteld wordt van het lief en leed dezer zoo groot nut stichtende instelling. Dat ook de inlandsche bevolking met deze school hoogelijk ingenomen is bewijst haar gift van f1000.— ten vorige jare ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan geschonken, welke belangrijke som intusschen voorloopig is „belegd”, gelijk in het Verslag gezegd wordt. Zonder er meer aan te willen toevoegen, doet deze mededeeling ons onwillekeurig denken aan de geldelijke bijdragen van Indië's bevolking, als huldeblijk ter gelegenheid van het huwelijk van onze Koningin, waarvan de tastbare resultaten eerst ongeveer 8 jaar daarna tot stand kwamen!

* * *

Orgaan der Ned. Zendingsvereniging, Juli 1908.

In dit nummer is opgenomen een uitvoerig uittreksel van het referaat door zending Albers gehouden ter gelegenheid van den zendingdag van bovengenoemde zendingsvereniging, met het onderwerp: Het goed recht van de zending onder de Mohammedanen. Al behoeft men geen Mohammedaan te zijn om zich met de ideeën en theoriën van zending Albers niet geheel en al te kunnen vereenigen, toch komt men onwillekeurig onder den indruk van zijn interessante beschouwingen, als hij de leer van het Christendom stelt tegenover het Mohammedanisme. „Onder Christelijk bestuur leven 260 millioen Mohammedanen, onder heidensche heerscaappij 34 millioen en onder eigen overheden 33 millioen. Zou God 260 millioen Mohammedanen aan de Christelijke heerscaappij hebben gegeven om ze geestelijk te laten veronachtzamen?” vraagt o.m. zending Albers. En het antwoord op die vraag blijft hij natuurlijk niet schuldig.

* * *

Wij eindigen ons overzicht van deze week met de vermelding van een tweetal kleine bijdragen met betrekking op Ned.-Indië, in buitenlandsche periodieken, nl.:

Zur Schreibweise der malaiischen Namen im Deutschen, von F. Heger (in Mitteilungen der K. K. Geogr. Gesellschaft in Wien, Band 51, Nr. 4), en:

Plantations de gutta-percha aux Indes néerlandaises (in Bulletin de la Société d'Etudes coloniales, No. 6, Juni 1908).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

- De Javabode t/m 17 Juni; Het Bat. Nieuwsblad idem; Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem; De Sumatrapost t/m 16 Juni; Het Soerab. Handelsblad t/m 15 Juni; Gids v/d Bezoekers v/h Koloniaal Museum te Haarlem; Bulletin van idem; De Looistoffen van Dr. J. Dekker; Tijdschrift der Mij. van Nijverheid Juni 1908; Archief v/d Java Suikerindustrie No. 5; Idem Bijblad Nos. 19 en 20; Association Scientifique Internationale D'Agronomie Coloniale; Travaux Relatifs a l'Hygiène des Colon; Documents Français Sur la Maladie du Sommeil Februari 1908; De Ind. Mercure No. 28.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Table with columns for Name, Address, and Contribution. Includes names like Meij. L. van Haften, H. van Bockel, M. de Koning, F. Twiss, P. J. Roosegaarde, etc.

Aan Leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven, met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 9 Juni 1908.

Benoemingen enz. Civiel Departement.

Ontslagen: de gewezen klerk bij de S.S. op Java W. J. Straver; op verzoek, eervol, de koffie-kooppakhuismeester te Singgahan, Raden Prawirodikoesomo; de griffier van den landraad te Brebes H. N. Klerks. Benoemd: tot griffier van den landraad te Brebes F. Jonkers; tot onderwijzer 2e kl. P. Jurriens en G. B. J. van Heuven; tot hoofdcommies op het residentiekantoor te Batavia B. Barneveld Binkhuijsen; tot inspecteur van den arbeid D. G. Stibbe. Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. van Ogan en Komering Oeloe (Palembang)

de contr. J. W. Campagne; met de waarneming der betrekking van adjunct-insp. van den arbeid J. D. L. Löbvre, E. J. van Lier en P. A. Moorrees. Geplaatst: in de res. Besoeki de control. J. C. Bedding; in Semarang de contr. J. G. van Heyst; in Soerakarta F. J. Couwenberg; in het gouvern. Atjeh en Onderh. de contr. H. F. Damsté. Benoemd: tot controleur W. A. Berkholt, ambt. op wachtgeld; tot onderwijzer 1e kl. te Makassar L. Hazelhoff; tot opziener bij het boschwezen B. H. J. W. Reijnt.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. L. van Vuuren en aan den kapitein W. A. le Roij. Bevorderd: tot luit.-kolonel bij de mil. administratie de majoor-intendant J. van der Linden. Geplaatst: bij het 5e bat. de 1e luit. J. F. E. ten Klooster; bij het 12e de 2e luit. A. de Dieu Stierling en bij het 18e de kapitein J. van Berg. Overgeplaatst: bij het 2e bat. de 2e luit. P. F. de Jongh Swemer; bij het 3e de 2e luit. J. de Willigen; bij het 14e de 2e luit. L. G. v. Hemert; naar Soembawa de kapt. R. Boonstra. Geplaatst: te Batavia de 2e luit.-kwartiermeester J. J. van Dam. Overgeplaatst: naar Bandoeng de 1e luit.-kwartiermeester R. van den Ende; naar Magelang de 2e id. D. J. Spanjaard; naar Semarang de 2e id. W. H. Luymes en W. Janszen; naar Bali de 1e id. J. J. Dorrenboom.

Marine Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de havenmeester te Pangkalan Brandan, W. F. van Beuningen. Benoemd aldaar: K. van Zeeven; te Soemenep W. M. van Pommeren. Belast: met de waarneming der betrekking van onderhavenmeester te Tandj.-Priok H. v. Schreven.

Uit de Javasche Courant van 12 Juni 1908.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol als lid der hoofd-commissie van het onderzoek naar de mindere welvaart op Java en Madoera dr. J. van Breda de Haan; uit 's lands dienst, op verzoek eervol, de ass.-resident van Soekaboemi J. A. van der Breggen; de opzichter B. O. W., M. Ch. E. van de Wiel en de onderwijzers A. Wohon en W. Riri-masej. Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Soekaboemi enz., Mr. W. Velcamp Helbach; ter beschikking van den algem. secretaris Mr. A. E. Schouten.

Benoemd: tot ass.-resident van Buitenzorg de ass.-res. van Blora, C. J. Feith; tot ass.-res. van Blora de ambt. op nonactiviteit F. Ch. N. van der Moore; tot secretaris der res. Oostkust van Sumatra F. C. Vorstman; tot secretaris der res. Westerafd. van Borneo J. Breukink; tot controleur bij het B.B. op Java en Madoera de aspir.-contr. V. de Leeuw, J. S. de Canter, J. E. van Gogh en M. v. Doorninck; tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng R. A. Kern, contr.; tot lid van den gew. raad van Banjoemas J. J. A. Broekhals, J. A. Corver, C. F. van Maanen en J. Vollema; tot onderwijzer 1e kl. P. J. C. Paulen en R. Dekker; tot 2e id. C. A. de Bruyn, H. Betist, A. Leyds en F. H. Broers; tot wedono van Sindanglaoet Raden Soedjalma; van Slemam, Mas Niti di Krama; van Eretan Koeloen, Raden Koesoema Soebaada; tot onderwijzer 3e kl. S. Hartog te Amboina. J. W. Speekenbrink te Semarang en A. P. H. Berkhuijsen te Soerabaja.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een tweejarig verlof naar Europa aan den 2en luit.-kwartiermeester E. C. Stieltjes. Ontslagen: eervol op verzoek, de majoor der inf. W. R. van der Gronden. Benoemd: tot militairen commandant van Celebes, Menado en Timor de luit.-kol. J. Hildring; van Amboina en Ternate de luit.-kol. J. L. A. de Grave.

Uit de Javasche Courant van 16 Juni 1908.

Civiel Departement.

Verleend: drie maanden verlof naar Europa aan den ambtenaar der S.S. op Java J. K. Lagerwey; een jaar aan de onderwijzeres C. L. H. van Leer-sum en aan den onderwijzer H. A. Clerx. Ontslagen: eervol uit 's lands dienst, de tijdelijke ambten. van agrarische aangelegenh.: J. v/d Hoeven en de commies bij den post- en tel.dienst C. W. Sibbald.

Benoemd: tot resident van Timor en Onderh. de ass.-res. E. F. J. Loriaux; tot ass.-res. van Sime-loengo en Karolanden J. H. Morbeck; tot architect bij den Waterstaat en B. O. W., E. Ch. Versteegh. Ontslagen: op verzoek eervol, de wedono van Bandjaran, Raden Rangga Patrana Koesoemah en de wedono van Tjiawi, Raden Soeria Adi Ningrut; wegens ongeschiktheid, eervol, de wedono van Tjibeureum, Raden Somanegara.

Benoemd: tot wedono van Bandjaran, Mas Nata-disastra; van Tjiawi, Raden Kaniboeroean Soman-winata; van Tjibeureum, Raden Kartadisastra; tot wedono van Salaman, Raden Pringgosoepetro. Geplaatst: in de res. Besoeki de contr. W. Ch. Hardeman; in het gouv. Celebes en onderh. de controleur P. C. Arends. Benoemd: tot controleur Ch. E. F. van Maarseveen, ambt. op wachtgeld.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof aan den 1n luit. der inf. P. L. Douwes. Ontslagen: eervol op verzoek, de luit.-kolonel der art. C. Nijenhuis en de off. van gezondh. der 1e kl. F. A. Karthaus.

Marine Departement.

Verleend: één jaar verlof aan den secretaris van het Departement Ch. V. Agerbeek. Ontslagen: op verzoek eervol, de gezaghebber bij de Gouv. Marine W. J. Augement.

Belangrijke ordonnatiën of besluiten in laatstgenoemde Javasche Courant.

- 1. De in verband met de late vaststelling van de aanslagen over 1908 in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking in de residentie Djambi, gebrachte wijziging in den datum, waarop de eerste belastingtermijn moet zijn voldaan en voorts een nadere regeling van de verdeling der collecte-loonen voor de inning dier belasting. 2. De „regelen” voor de opleiding van Inlandsche jongelieden tot mantri-opzichter bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, zomede de „bepalingen” betreffende het afnemen van het examen voor de benoembaarheid tot die betrekking. 3. Nieuwe bepalingen (met buitenwerkingstelling van het besluit van 25 Febr. 1907) omtrent bezoldiging, werkkring enz. van een inspecteur en drie adjunct-inspecteurs van den arbeid in Ned.-Indië.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie Commissie v/h. Koloniaal Weekblad, Orgaan van Oost en West Den Haag.

Amsterdam, 12 Jul '08.

In No. 28 van 9 Juli wordt een gedeelte overgenomen van een stuk uit het „Handelsblad” met het opschrift: „Op den Mungalpas”.

Is het niet ergerlijk voor iemand, die liefde heeft voor zijn moedertaal, de Nederlandsche taal, dat de Hoofdredacteur van een der voornaamste Nederlandsche dagbladen, bij de beschrijving van een plaats in Nederlandsch-Indië, daarvoor den Duitschen naam gebruikt?

Hij moet toch ter plaatse zelf den naam hebben hooren uitspreken door zijn reisgenooten en bedienden, en heeft dan ongetwijfeld gehoord „moengal” of „moengal”; in geen geval van iemand een u klank.

Wordt het geen tijd, dat de vereeniging, die ijvert voor onze taal, een einde tracht te maken aan de verschillende verkeerd gespelde namen van landen of plaatsen in Groot-Nederland, in de eerste plaats de u overal te verbannen, Sumatra, Madura, enz.; maar ook tal van andere plaatsen, waarvan de spelling foutief is, zooals in Atjeh is geschied? M.

Tu l'as voulu Georges Dandin.

De voorstanders van onderdrukking-en-hak-ermaar-op-los-theorie hebben hun zin. Van het welvarende, rustige, handeldrijvende en landbouwende volk van West-Sumatra, hebben ze nu een bondgenoot gemaakt van het wrokkende Noord-Sumatra. Dat het verzet lang te voren overleed en met Atjehgezanten besproken was, blijkt uit de, op groote afstanden van elkaar, op onze soldaten gepleegde gelijksoortige aanvallen, geheel naar het voorbeeld van de Atjehsche klewang-aanvallen. Van zulke voorvallen is het einde nog niet te zien. Om voortdurende rust te krijgen zal groot machtsvertoon noodig zijn. Evenals weleer, 4 of 5 bataljons infanterie, artillerie enz. En dan een verstandig, niet-agressief bestuur! K. H. O. VAN BENNEKOM. Zutten 14 Juli 1908.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Grotius”, gezagvoerder P. Ouwehand, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia d.d. 11 Juli 1908. Te Amsterdam schepen zich in: J. Keting en echtgenoot; A. V. Buys; mejuffrouw W. E. Cramberg; W. Vos, echtgenoot en 3 kinderen; mejuffrouw S. B. H. Chambry; J. H. Landberg en echtgenoot; A. W. Staverman; K. H. Corporaal, echtgenoot en 7 kinderen; D. A. I. Wilkens; mevr. J. P. Vos—Bisdorn en kind; F. Vreede; mevr. C. J. L. Maier—Albrecht en 3 kinderen; mevr. C. W. Siebers—v. d. Jagt;

M. Th. Koks, echtgenoot en 3 kinderen; mevr. Wed. t. A. Koks—v. Sorgen; mej. E. van Breemen; mej. A. W. Hulshoff; mej. E. Peltzer; mevr. E. F. W. Berton en kind; mej. G. G. Murray; mevr. J. J. G. v. d. Meulen en 2 kinderen; J. A. Visser; E. O. Brauer; Kettenis en echtgenoot; Briedé, echtgenoot en kind; Diesveld en echtgenoot; J. Th. Gerlach; Stern; J. H. Ezeman; de Wilde; J. Koster; F. Oogjen, benevens een detachement der Koloniale Reserve.

Naar Southampton: Prof. D. J. Korteweg, echtgenoot en 2 dochters; U. Dronrijp Ughes en echtgenoot.

Naar Genua: Generaal-Majoor W. A. T. de Meester en echtgenoot; S. Teixeira de Mathos; D. Teixeira de Matthos; D. Harmens en echtgenoot; K. H. Corporaal Jr., R. Sturms, echtgenoot en 2 dochters; L. E. van Engelenburg, echtgenoot en dochter; mej. M. Aikema; mevr. wed. Huismans; A. C. D. Huismans; J. B. A. Jonckheer en familie; mej. J. Daendels; H. D. Rubenkoning; J. H. G. Kappelhoff en echtgenoot; P. Janssen; Jhr. F. W. van Stirum Jr.; mevrouw L. Six de Muralt; H. Praetorius; Mr. J. J. Moll en echtgenoot; Prof. I. J. de Bussy, echtgenoot en kind; heeren A. en M. de Bussy; heeren Landberg; Jhr. Mr. R. Stoop; Jhr. Mr. H. J. H. Stoop; Jhr. A. S. C. Stoop; Mr. C. O. Ph. Baron Creutz; P. J. van den Briel en echtgenoot; mej. J. M. Siebers en zuster; J. C. Loman en dochter; R. van Wulff en Palthe en J. van Wulfften Palthe; H. Hoekstra en echtgenoot; G. J. Landweer; F. X. Henke, echtgenoot en zoon; A. Lever en echtgenoot; Prof. Dr. M. E. Mu der, echtgenoot en dochter.

Naar Sabang: mevr. S. D. A. Plate—Hincke en kind.

Naar Belawan—Deli: mej. J. G. C. v. d. Toom; P. A. M. van Oorschot.

Naar Singapore: mevr. W. Heybroek—Sliendregt.

Van Southampton naar Genua: G. E. Holland; J. H. Dijke.

Te Genua zullen zich inschepen: Dr. C. Braak en echtgenoot; Mm. Coninck Westenberg en echtgenoot; M. C. Brandes; G. S. Pool, echtgenoot en 3 kinderen; mevr. A. I. Fournier—v. d. Wilk; G. J. Bon en echtgenoot; mevr. E. van Rees en mej. van Rees; Dr. W. Gombault en echtgenoot; K. J. Pott; mej. P. M. Tonnet; P. Baumer; G. J. Berenschot en echtgenoot; Mr. Dr. E. v. Ketwich Verschuur; Mr. D. J. van Doorninck; Mr. A. A. Galestin en echtgenoot; Tj. Bakker en echtgenoot; H. Grendel, echtgenoot en kind; J. A. A. C. Ridder van Rappard; mevrouw F. R. Schetes—Barentz; J. Ch. Boyer; C. van de Velde en echtgenoot; mevr. M. Koch; C. Stolz; G. A. de Buck.

Naar Belawan—Deli: P. H. Werff.

Naar Singapore: H. J. Groen; A. K. v. d. Ploeg; A. Oepkes.

Passagiers van het Nederl. s.s. „Gede”, kapitein J. Werkhoven, van Batavia 11 Juni 1908 te Marseille 7 Juli 1908.

Van Batavia: A. J. Gooszen; J. W. Broekhuijsen met echtgen. en 3 kinderen; J. W. Visser met echtgen. en 4 kinderen; E. W. Schultz met echtgen. en 3 kinderen; J. A. Spoor met echtgenoot en 1 kind; mevr. H. W. D. van Strieland geb. de Coole; J. André de la Porte; N. J. Vitranga; G. Eijzenburger; Ch. Swartz met echtgen. en 3 kinderen; mevr. E. F. Verbrugge geb. Seepers met 1 kind; J. H. Appelian met dochter; Th. P. de Munk met echtgen. en 3 kinderen; B. G. Volke; H. W. Verharen; A. J. L. de Groot; C. H. Aschmeneit; R. von Seijdlitz Kurzbach en H. Jonker; W. H. Keijzer; L. Woltz; D. v. d. Eijk; A. v. Son; C. H. Euskus; G. Tillemma; C. R. Selling; J. H. H. Willems; F. E. Pochet, benevens H. M. troepen.

Van Padang: Mr. J. Oostwoud Wijdenes met echtgenoot en 4 kinderen.

Naar Padang: mevr. C. v. d. Stek; mej. S. C. v. Leersum; mej. S. J. G. Rosscher; mej. A. C. E. Altmann; S. C. G. de Boer; L. de Gorter.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Willem II”, gezagvoerder N. H. L. van Baaren, van Amsterdam naar West-Indië op den 10en Juli 1908.

J. L. v. d. Winkel; Jac. W. Polak; E. M. Rombouts; D. van Rijendam; A. E. Samuels.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

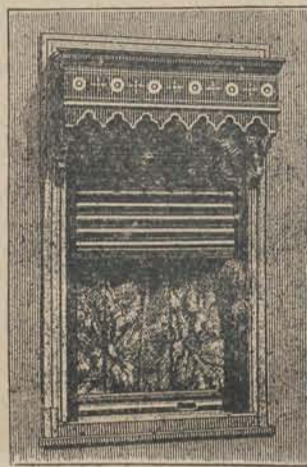
Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

Heineken's(oudste)
Glazenwasscherij
StoomJalouzieën-
& Rolluikenfabriek

KETTINGSTR. 6,
DEN HAAG.

v.h. Drie Hoekjes 3.

Telefoonnummer 2478.

AMSTERDAM, van der Helstraat 1.

UTRECHT, Potterstraat 20.

SILVERSUM, - ARNHEM, - NIJMEGEN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. A

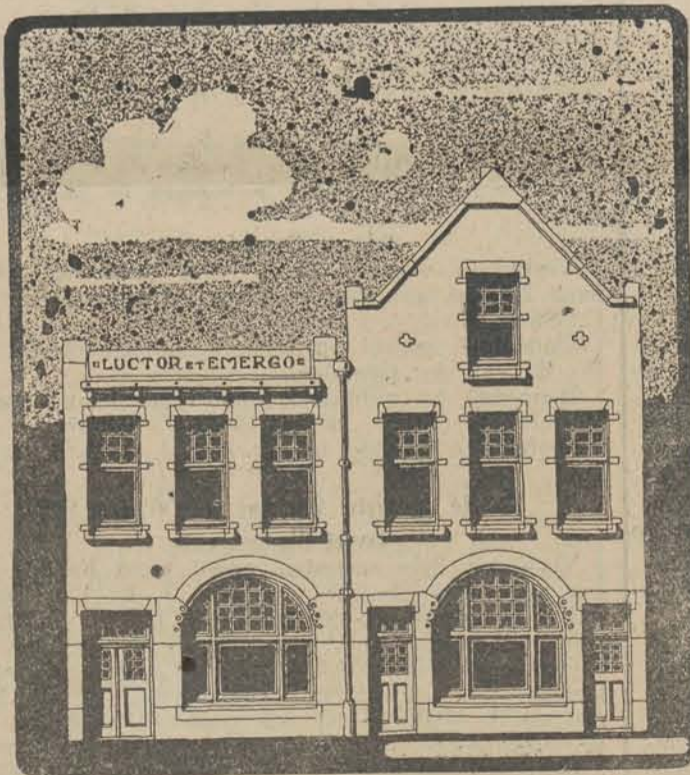
v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het beste en solidste adres voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. — Grootte verscheidenheid in versche samballans, die niet opwerken of beschimmelen, de beroemde boemboe's, Indische zuren en siropen, ketjap-benteng, ikan merah enz. enz. — Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

≡

Den Haag.

In een beschaafd gezin, waar het hoofd zeer vele jaren als leerling bij het middelbaar onderwijs in Indië werkzaam was, en thans leeraar aan eene H.B.S. 5-j. c. en een Gymnasium in eene provinciestad, is gelegenheid tot opname van één of twee

KINDEREN

(jongens of meisjes). De beste instructiën kunnen worden verschaft.

Brieven onder letter T Bureau Weekblad „Oost en West.”

J. S. DIJKHOFF

Den Haag -- Mauritskade
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreeft Geld, verzilvert Coupons, opent Kening-Courant tegen onderpand, casseert Wissels en Kwitantien.

VACANT.

VACANT.

Gouden Medaille.

Paris 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiënische

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meeste succes kan verwachten. Men vraagt overtuiging daarvan aan, de vele attesten herstellende, welke gaarne op aanvraag gratis thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

≡ Succes bijna altijd zeker.